

15.2.2021

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

Sosiaali- ja terveystoimialan lausunto kaupunginkanslialle hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista (Sote100)

HEL 2021-001330 T 03 00 00

Otsikossa mainitulla hallituksen esitysluonnoksella (työnimi Sote100) ehdotetaan tehtäväksi vain sote-uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuvat tekniset muutokset. Lisäksi tehtäisiin Uudenmaan erillisratkaisuun liittyvä tietojohdamista koskeva sisällöllinen täydennys. Näillä muutoksilla päivitetäisiin eri hallinnonalojen lainsäädäntö vastaamaan uutta rakenteellista toimintakenttää ja järjestämistä vastaavaa.

Valitettavasti esityksen tavoitteena ei ole puuttua lainsäädäntöön sisällöllisesti Uudenmaan erillisratkaisua koskevaa täydennystä lukuun ottamatta. Kuitenkin sosiaali- ja terveydenhuollon sisältölainsäädäntö edellyttää mahdollisimman pikaista ajantasaisuuden ja yhdistämistarpeen arviointia. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon välistä tiedonvaihtoa koskeva sääntely edellyttää laajaa kokonaispäivittämistä. Nykyinen rekisterimalli, jossa sosiaali- ja terveydenhuolto on pitkälti jaettu eri rekistereihin on vanhentunut eikä vastaa tavoitetta palveluintegraatiosta. Näkemys sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen erilaisesta käyttötarkoituksesta ei ole enää ajan tasalla. Sosiaalihuollossa syntyvät potilastiedot on tunnistettu jo vuosikymmenen ajan ongelmaksi, jota ei ole saatu lainsäädännöllä ratkaistua. Myös mielenterveys- ja päihdelainsäädännön uudistaminen olisi ajankohtaista.

Tietojohdaminen ja terveydenhuoltolain 9§

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä Uudellamaalla koskevassa lainsäädännössä lähtökohtana on, että Uudellamaalla kukin palveluista järjestämistä vastaavassa oleva hyvinvointialue, Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä ovat kukin järjestämistä vastaavalle kuuluvassa toiminnassa syntyneiden tietojen rekisterinpitäjiä. Säädos on vaikeaselkoinen, koska siinä on käytetty muusta hallituksen esityksestä poiketen käsitettä Uudenmaan hyvinvointialue (yksikkömuodossa) kuvaamaan kaikkia Uudenmaan hyvinvointialueita.

Ehdotettua sääntelyä arvioitaessa keskeistä on, voidaanko HUS-yhtymä, hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin vastuulla olevien palveluiden toiminnallinen yhteensovittaminen ja saumattomat palveluketjut toteutuvat myös erillisratkaisun piirissä. Nykytilassa HUS-kuntayhtymän ja alueen kunnallisen perusterveydenhuollon ja erikois-

15.2.2021

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

sairaanhoidon potilasasiakirjat muodostavat terveydenhuollon yhteisen potilastietorekisterin, jonka rekisterinpitäjänä ovat kaikki rekisteriin liittyneet terveydenhuollon toimintayksiköt niiden omien potilasasiakirjojen osalta (Terveydenhuoltolaki 9 §). Kyseinen säännös esitetään kumottavaksi sote100 – lakimuutoksissa.

Ehdotettu sääntelykokonaisuus johtaisi siihen, että erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhteistyön edellyttämän tiedonhallinnan osalta palattaisiin 2010 voimaantullutta terveydenhuoltolakia edeltäneeseen toimintamalliin, jossa potilastietojen hyödyntäminen erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välisten hoitoketjujen edellyttämiin tarpeisiin edellyttäisi asiakkaalta nimenomaista suostumusta. Tämä olisi omiaan heikentämään Uudenmaan erillisratkaisun piirissä HUS-yhtymän vastuulla olevien erikoissairaanhoidon ja hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin vastuulla olevien peruspalveluiden yhteensovittamista. Alueen asukkaat asetettaisiin ehdotetussa sääntelyssä tietojensa käyttömahdollisuuksien osalta eri asemaan muiden hyvinvointialueiden asukkaisiin nähden, eikä asiakasprosessien tarpeita vastaavan tiedonkulun toteuttaminen Uudellamaalla olisi mahdollista myöskään valtakunnallisten Kanta-palveluiden avulla.

Vanhaan toimintamalliin palaaminen saattaisi myös edellyttää muutoksia Apotti-järjestelmään, jonka terveydenhuollon puoli on rakennettu yhteisrekisterimallin mukaan niin, että esimerkiksi Helsingin kaupungin perusterveydenhuollon ja HUS erikoissairaanhoidon välinen tietojen vaihto ei edellytä potilaan suostumusta.

Lainsäädäntö olisi siis menossa tältä osin huonompaan suuntaan sen sijaan että tiedon käytettävyys ja integraatio paranisivat ja Apotti-potilas- ja asiakastietojärjestelmän tuomat mahdollisuudet tiedon integraatiossa toteutuisivat tavoitteiden mukaisesti.

Edellä kuvatun tilanteen ratkaisemiseksi terveydenhuoltolain 9 § mahdollistama yhteisrekisteri tai toiminnallisesti vastaava sääntely tulisi jättää toistaiseksi voimaan Uudellamaalla turvaamaan uudistuksen tavoitteita sekä alueen palveluiden toiminnallista yhteensovittamista ja saumattomia palveluketjuja. Tietosuoja-asetus tuntee sinänsä yhteisrekisteriä jättelyn (artikla 26), mutta nykysääntelyä vastaava ratkaisu vaatii todennäköisesti tiettyä säädöstasolla tapahtuvaa yhteensovittamista tietosuoja-asetuksen kanssa. Käsityksemme mukaan tarkistamalla säädöstasolla Uudellamaalla käsittelyssä olevien henkilötietojen käyttötarkoitusta vastaamaan alueen asukkaiden ja uudistuksen tarpeita on kuitenkin mahdollista tässäkin asiassa toimia täysin tietosuoja-asetuksen mukaisesti.

15.2.2021

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

Muita huomioita

Sote100:n sisältämissä laeissa on hyvin erilaisia tapoja viitata mm. hyvinvointialueisiin ja Helsinkiin (pelkkä hyvinvointialue, sekä hyvinvointialue että Helsingin kaupunki, hyvinvointialue, Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä, hyvinvointialue ja HUS-yhtymä, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaava viranomaisena). Ei ole selvää, että esitetyt viittaukset eri toimijoihin tosiasiallisesti muodostaisivat loogisen kokonaisuuden. Muutosten lukumäärä huomioiden on mahdollista, että viittauksiin jää epä johdonmukaisuuksia, joita joudutaan vielä myöhemmässä vaiheessa korjaamaan, jottei jää epäselvyyttä asetettujen velvoitteiden soveltamisalasta.

Lisätiedot

Jukka Pellinen, hallintoyli lääkäri, puhelin: 310 42305
jukka.pellinen(a)hel.fi

Juha Jolkkonen
sosiaali- ja terveystoimialan
toimialajohtaja